

Laat techbedrijven niet onze energietransitie om zeep helpen

Peter Kuipers Munneke

Bouw meer windmolens, dan hóéft oorlog niet te leiden tot hoge gasprijzen, kopte [Trouw](#) afgelopen weekend. Onderzoeksinstituut TNO heeft uitgerekend dat de economische schade van de energiecrisis van 2022 in een fossielvrije economie 80 procent kleiner was geweest. Nu de energieprijzen amper vier jaar later opnieuw door het dak gaan, deze keer door de oorlog in het Midden-Oosten, is de roep om meer duurzame energie opnieuw actueel. Wel word ik altijd heel cynisch van energiezekerheid als argument voor een fossielvrije wereld. Klaarblijkelijk trekt het vooruitzicht van een leefbare planeet voor toekomstige generaties politici niet over de streep.

Wat je motivatie ook is, de opgave om van fossiele brandstoffen af te stappen is ingewikkeld omdat zonne- en windenergie veel van de openbare ruimte vragen. Dat stelt het draagvlak van de samenleving op de proef: er zijn maar weinig mensen die graag een windmolen of een zonnepark in hun achtertuin willen. Bouwplannen leiden vaak tot lange inspraaktrajecten en juridische procedures, omdat ze diep ingrijpen in lokale gemeenschappen en in het Nederlandse landschap. Als je de aanleg van windmolens en zonneparken wilt verdedigen, dan moet je een appèl doen op het vertrouwen van burgers dat het bijdraagt aan een duurzamere wereld. Daarom is het van essentieel belang dat de overheid heel kritisch kijkt waaraan we de duurzame energie precies besteden, en of het offer dat je van de samenleving vraagt wel leidt tot een betere wereld waar iedereen wat aan heeft.

Daarom ben ik sceptisch over de plannen van grote techbedrijven, zoals Google, OpenAI en Microsoft, om wereldwijd maar ook in Nederland nog veel meer grote datacenters te bouwen. Het stroomgebruik hiervan is groot. De datacenters in de kop van Noord-Holland en rond de Eemshaven in Groningen alleen al [gebruiken](#) samen per jaar ongeveer net zo veel als ruim 2,6 miljoen Nederlanders. Volgens schattingen neemt dat nog een factor 3 tot 10 toe in 2030. De bovenkant van die schatting is ruim meer elektriciteit dan alle Nederlandse huishoudens samen gebruiken. Hoe voorkomen we dat de zwaarbevochten zonneparken en windmolens gebruikt gaan worden om een paar Amerikaanse techbro's van stroom te voorzien?

Ik ben er niet gerust op. Neem het [rapport](#) dat oud-ASML-topman Peter Wennink vorig jaar presenteerde. Een plan voor de Nederlandse economie van de toekomst. Onderdeel van het plan: een 22,5 miljard euro kostende AI-gigafabriek met het stroomverbruik gelijk aan dat van ruim 5 miljoen Nederlanders. Vanuit de wetenschap klonk direct al [kritiek](#) op dit plan.

Het is ontgezeglijk dat AI een belangrijk gereedschap is voor de innovatie van de toekomst. Maar de kracht van AI is iets heel anders dan de meeste mensen denken. De echte innovatie van AI zit in gespecialiseerde modellen die heel goed zijn in afgebakende taken. Softwarecode schrijven bijvoorbeeld. Of medische foto's interpreteren en ziektes eerder opsporen. Afvalscheiding op basis van beeldherkenning van foto's van vuilnis. De AI-modellen voor zulke taken zijn heel klein en efficiënt, en vergen weinig rekenkracht.

Eindeloze velden met zonnepanelen voor sociale media vol AI-video's, willen we daaraan onze duurzame energie besteden?

Dat staat in groot contrast tot de AI waar we het meest van horen, namelijk grote taalmodellen en videogeneratoren. Die kosten ongelofelijk veel rekenkracht, waarvan voorlopig alleen de grote techbedrijven profiteren. Wennink schrijft dat inmiddels 75 procent van alle rekencapaciteit in de VS staat, en dat we in Europa achterblijven. Maar over wat voor capaciteit hebben we het dan? Precies die grote Amerikaanse techbedrijven die honderden miljarden investeren in die grote taalmodellen en videogeneratoren. Is dat waaraan we in Nederland onze duurzame energie willen besteden? Eindeloze velden met zonnepanelen voor sociale media vol AI-video's?

Economisch beleid is in Nederland al zo vaak fout gegaan. Al onze grote problemen van nu komen door een hardleerse neiging van onze overheid om keer op keer de winst van bedrijven boven het welzijn van haar burgers te stellen. De baten zijn voor een kleine groep bedrijven, en de veel grotere lasten worden afgewenteld op de samenleving. Er wordt al decennia ingezet op een grenzeloze vee-industrie, zware chemie, luchtvaart, en tot voor kort de gaswinning. Wat is de oogst? Een paar bedrijven met miljardenwinsten, en voor de samenleving kwijnende natuur, een verrommeld landschap, aardbevingen, geluidsoverlast, gezondheidsrisico's, een totaal vastgelopen huizenmarkt en een gebrek aan vertrouwen in de politiek.

Wordt de Nederlandse aanpak van de energietransitie het volgende hoofdstuk in deze reeks? Zijn we op weg naar een

verkwisting van draagvlak, omdat een paar Amerikaanse bedrijven er met de winst vandoor gaan terwijl wij geen nieuwbouwhuizen op het stroomnet kunnen [aansluiten](#)? Zitten we straks met een verwoest landschap vol zonneparken en windmolens, terwijl de miljarden in de zakken van techbro's verdwijnen, en we ondertussen nog steeds niet van fossiele brandstoffen verlost zijn?

Energiebesparing is de hoeksteen van de energietransitie. Wat je niet gebruikt hoeft je ook niet te verduurzamen. Alleen dat brengt een fossielvrije economie binnen handbereik. Dat vraagt een heel kritische reflectie op de sectoren waar we in de toekomst letterlijk onze energie in willen steken. De energietransitie is al ingewikkeld genoeg. Laat de grote techbedrijven haar niet om zeep helpen.